

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli d. 11 Mars 1870. kl. 1 e. m.

*Konstitutions-Utskottets Memorial angående fullbordad granskning af de
i Stats-Rådet förda portokoll.*

Till Konstitutions-Utskottet hafva, uppå derom hos vederbörande gjord framställning, blifvit öfverlemnade de sedan sistlidne riksdags början och intill början af den innevarande i Stats-Rådet förda protokoll, nemligen öfver:

Justitie- och Justitie-departements-ärenden från och med den 19 Januari 1869 till och med den 11 Januari 1870;

Utrikes-departements-ärenden från och med den 22 Januari 1869 till och med den 7 Januari 1870;

Landtförsvars-departements-ärenden från och med den 19 Januari 1869 till och med den 7 Januari 1870;

Sjöförsvars-departements-ärenden från och med den 29 Januari 1869 till och med den 14 Januari 1870;

Civil-departements-ärenden från och med den 16 Januari 1869 till och med den 14 Januari 1870;

Finans-departements-ärenden från och med den 19 Januari 1869 till och med den 14 Januari 1870; samt

Ecklesiastik-departements-ärenden från och med den 19 Januari 1869 till och med den 7 Januari 1870.

Under den granskning af dessa protokoll, som, i öfverensstämmelse med grundlagarnes föreskrift, blifvit företagen och numera fullbordad, har Utskottet hvarken funnit skäl att emot någon Stats-Rådets ledamot tillämpa 106 § Regeringsformen

eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af stadgandet i 407 § af samma grundlag;

hvilket Utskottet får för Riksdagen tillkännagifva.

Stockholm den 9 Mars 1870.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Ordförande.

Reservation:

Af Herr *Sven Nilsson i Österslöf*: Vid den granskning af Statsråds-protokollen som Konstitutions-Utskottet förehått, har det icke undfallit Utskottet att åtskilliga hemman af skiljaktig natur och i särskilda orter blifvit ålagda ordinarie rotering, utan att Riksdagen deröfver blifvit hörd eller en sådan åtgärd beslutat. Då 80 § Regeringsformen uttryckligen föreskrifver, att de med landet och städerna upprättade kontrakter och indelningsverk skola orubbade vara, intilldess Konungen och Riksdagen finna nödigt någon ändring deri att samfäldt göra, och att ingen ny eller tillökad rotering, utan genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut kan tillkomma, så har jag, i skiljaktighet från Utskottets pluralitet, ansett att detta grundlagsstadgande blifvit öfverträdt. Vill man, derföre att de verkställda roteringarne endast afsett hemmanens påförande af vakansafgift i stället för effektiv rotering, icke betrakta de ifrågavarande regeringsbesluten såsom sådana, hvilka afses uti ofvannämnda grundlagsparagraf, så kan man ändock icke undgå att finna det de äro nya pålagor, som blifvit påbjudna och äfven uppburna utan Riksdagens samtycke, och således stridande mot 75 § af nyssnämnda grundlag. Anseende att lagarnes helgd utgör hufvudvilkor för samhällens bestånd och lycka, och att detta i än högre grad gäller fundamentallagarne, har jag icke trott mig böra underlåta anmärka ett, efter min uppfattning, så anmärkningsvärdt förhållande, som det att Regeringen synes anse sig oförhindrad af förutnämnda grundlagsparagrafer att när och hvar som helst verkställa ny eller

förändra redan verkställd rotering. Att sådana åtgärder vidtagits förut och fatt oanmärkta passera, kan icke minska olagligheten af de här förevarande. Det tvärtom gör dess mera angeläget att fästa uppmärksamheten derpå, så att missbruken ej få häfden att åberopa för deras rättmätighet.

De af Kongl. Maj:t fastställda roteringarne, som jag funnit upptagna i Statsrådsprotokollen, äro, i protokollet den 5 Febr. 1869 för ärenden tillhörande Sjöförsvars-departementet, då f. d. posthemmanet N:o Svartingstorp $\frac{3}{4}$ mt. i Calmar län roterades till ordinarie båtsmanshåll vid Smälands kompani för $\frac{3}{4}$ beräknadt till $\frac{2}{9}$ af hel rote, med skyldighet att erlägga vakansafgift esterräkningsvis från början af Januari 1865, tills hemmanet kunde användas för verklig båtsmanshållning; och uti samma protokoll afgjort rotehållarnes för båtsmansroten N:o 44 af Roslags kompani ansökan om befrielse från rekryteringsskyldighet, hvilken blifvit bifallen derför att Kongl. Maj:t genom Bref den 14 Aug. 1867 beslutat pröfning om hvilken lindring i roteringen kunde beredas genom andra hemmans deltagande. Enligt protokollet den 5 Mars 1869 för ärenden, tillhörande Landtförsvars-departementet, hafva då blifvit roterade: $\frac{1}{2}$ mantal Långaskruf postgård N:o 1 i Helleberga socken och Kronobergs län för $\frac{1}{2}$ mantal, ehuru hemmanet ej undergått laga skifte, förra posthemmanet N:o 1 Sugarde $\frac{1}{2}$ mantal i samma socken, Renhult $\frac{1}{4}$ mantal i Lenhofda socken roteradt till $\frac{7}{2}$ mantal; förra posthemmanet Lenhofda Gripagård N:o 6 om $\frac{1}{4}$ mantal i Lenhofda socken, som förklarades skola öfvertaga den af komministersbostället $\frac{1}{2}$ mantal Hult Mellangården förut utgjorda rotering och erlägga vakansafgift för roteringen af återstående $\frac{1}{6}$ mantal, intilldess roteringens utgörande in natura kunde vara påkalladt; hemmanet Asby Storegården N:o 1 om $\frac{3}{4}$ mantal i Dädesjö socken af Kronobergs län, som fortfarande bestred postföring för $\frac{1}{6}\frac{1}{4}$ mantal och, i anseende till svaga och inskränkta egor, år 1858 befriats från rotering för $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{6}\frac{1}{4}$, skulle för endast återstående $\frac{1}{6}\frac{1}{4}$ mantal inträda i ordinarie rotering förmedelst utgörande af vakansafgift, intilldess rotering in natura kunde påkallas. Den 6 Juli 1869 har roterats $\frac{1}{2}$ mantal krono Kopparbäckshagen i Östra Wingåkers socken och Oppunda Lärad af Södermanlands län, hvilket hemman blifvit åsatt rotetaxation till $\frac{1}{6}$ mantal och af Kongl. Maj:t förklarats skola deltaga i rotering för $\frac{1}{2}$ rote, hvilket hemman skulle, enligt Kammar-kollegii af Kongl. Maj:t fastställda utslag den 20 Oktober 1868 erlägga vakansafgift esterräkningsvis från och med den 17 Juni 1865; det från gästgifveriskyldighet befriade kronoskattehemmanet Lund N:o 1 ett mantal i Wallby socken af Södermanlands län, hvilket skulle draga rotering i soldatbållet för en half rote med vakansafgift från gästgifveriskyldighetens upphörande den 1 November 1864, intilldess rotering in natura kunde ske; kronoskattehemmanet N:o 5 Öhrsta $\frac{3}{8}$ mantal Stenqvista socken och Öster Rekarnes härad af Södermanlands län, som blifvit befriadt från gästgifveriskyldighet och förklarades böra deltaga till en tredjedel i hel soldatrote eller För $\frac{2}{3}$ rotemantal, med vakansafgift från gästgifveriskyldighetens upphörande till dess det kunde till ordinarie soldatrotering in natura indelas. Den

3 Augusti 1869 har Kongl. Maj:t fastställt rotering af $\frac{3}{20}$ mantal af kronoskattehemmanet Norra Stället N:o 1 om $\frac{1}{4}$ mantal i Ny socken, Elfdals härad och Werm-lands län; och den 22 December 1869 å nyhemmanet $\frac{1}{8}$ mantal, Rödjan N:o 2 i Fågeds socken af Wadsbo härad och Skaraborgs län; — rotetaxationen fastställd till en daler med föreskrift att rotetaxationsafgift, med efterräkning för de tre sistförflutna uppbördsåren, skulle erläggas, intilldess hemmanet kunde till roterings utgörande in natura blifva indeladt.

Under loppet af det sistförflutna året har Kongl. Maj:t sålunda fastställt rotering i skilda delar af landet å flera hemman utaf olika jordnatur. Man finner här posthemman, gästgifverihemman, kronohemman, krono-, skatte- och till och med nyhemman. Dessutom har jag vid anställda undersökningar funnit både, att flera roteringsförrättningar äro under myndigheternas handläggning, och att sådana blifvit af Kongl. Maj:t fastställda äfven under föregående år på lika sätt som under det sistlidna. Då man derjemte ser af Kongl. Maj:ts ofvannämnda beslut den 5 Febr. 1869 på rotehållarnes för båtsmansroten N:o 41 af Roslags kompani ansökan om befrielse från rekrytering, att Kongl. Maj:t ansett sig hafva rätt ensam besluta om lindring i rotering; af Kongl. Maj:ts berättelse till nuvarande riksdag, att "Ny båtsmansrotering af åtskilliga f. d. posthemman inom Calmar och Wester-Norrlands län har under nästlidna år vunnit fastställelse"; och af Kongl. Maj:ts nädiga Proposition N:o 1, att förslag framställtts om effektiv roterings utgörande af $10\frac{1}{2}$ mantal, utan att Riksdagen blifvit satt i tillfälle att granska, än mindre godkänna sådana roteringsförrättningar — så blir man öfvertygad derom, att, till följd af bristande uppmärksamhet från Riksdagen, den uppfattning vunnit insteg, att Kongl. Maj:t eger den rätt som sålunda utöfvas, och att förutnämnda af mig åberopade grundlagsparagrafer äro betydelselösa, för så vidt de skulle utgöra något skydd för folket mot regeringsmakten.

Man har sökt försvara de af mig anmärkta åtgärderna och såsom stöd för dem anført, att skatte-, krono- och frälsejords åliggande att deltaga i ständiga knekte- och båtsmanshållen redan i riksdagsbeslutet den 3 Januari 1683 blifvit bestämdt och sedermera vid flera riksdagar stadfästadt. För Kongl. Maj:ts rätt att utan Riksdags hörande förordna om utgörande af vakansafgift har åberopats Krigs- och Kammarkollegii cirkulär den 25 Februari 1855, Kammarkollegii kungörelse den 9 Oktober samma år samt Krigskollegii, Förvaltningens af sjöärendena och Kammarkollegii kungörelse den 20 November 1841, hvaraf skall inhemtas, *dels* att, på grund af Kongl. Maj:ts Proposition den 18 Januari 1834, Rikets Ständer enligt skrifvelse den 10 derpå följande November bland annat beslutat, att för all jord, som, ehuru ordinarie rotering underkastad, likväl icke presterade rotering in natura, borde i stället för den dittills bestämda bevilling för rotetaxationen erläggas till rikets försvarsverk en vakansafgift för hvarje rote, som vore roteringsbesväret fullt motsvarande och vid markegångsättningen efter i hvarje län gällande roteringsgrunder skulle specificeras och i taxorna årligen utsättas; *dels* att

Rikets Ständer, i anledning af framställning från Kongl. Maj:t, i skrifvelse af den 15 Juni 1841 anmält, att, i afseende å utgörande af rotevakansafgiften för de hela rotar eller spridda rotedelar, hvarmed den ordinarie roteringen till följd af då pågående roteringsförrättningar blifvit tillökad eller ytterligare komme att ökas, Rikets Ständer ansåge, att för sådan jord, der för densamma icke utgjordes verklig rotering in natura, skulle erläggas rotevakansafgift på enahanda sätt och efter samma grunder, som från och med år 1835 egt rum, och detta jemväl i de län, der roteindelningen icke ännu var afslutad, utan hinder deraf att de nya roteringslängderna icke blifvit pröfvade och fastställda. Och om än Riksdagens godkännande af sådana roteringsförrättningar skulle erfordras, har man anført, att ingen preskriptionstid, inom hvilken ett sådant godkännande bör begäras, finnes föreskrifven, och att någon försummelse härutinnan eller uraklåtenhet att iakttaga grundlagens föreskrifter således icke skett, enär Kongl. Maj:t kan framdeles förelägga de verkställda roteringarne till Riksdagens pröfning.

Ehuru man knappast kunde vänta, att 1683 års riksdagsbeslut eller andra författningar, som må hafva tillkommit före 1809 års Regeringsform, skulle återopas såsom gällande emot så tydliga föreskrifter som denna grundlag i förevarande fall innehåller; så, då ett sådant återopande blifvit gjordt, torde det icke vara alldeles öfverflödigt att se till hvad det gamla riksdagsbeslutet innehåller rörande detta ämne. Hufvudgrunder för roteringsiurättningen igenfinnas i 14:de och 21:sta punkterna. Den förstnämnda, som rör ridderskapet och adelns åtagande af utskrifning, innehåller vid slutet: "skulle ock någon provins eller enskilde personer vilja stå under ett visst knektehåll, så ansökes uti underdånighet, att Kongl. Maj:t sådant ville tillåta, dock under dräglige conditioner"; och i den sistnämnde, hvilken rör allmogen i de provinser, som redan ingått på det vissa knektehållet så att hvarje provins skulle underhålla sitt vissa antal knektar, i allmänhet 1,200 man, beder denna allmoge underdånigst, "det landtboerne på alla reducerade och donerade gods, hvilka intill detta varit kneckteutskrifningen underkastade, efter Kongl. Maj:ts nådigaste tillsägelse vid indelningens inrättande, dem derutinnan till sublevation anordnas, och att alle ståndspersoner utom adel, som intill detta dels undergått utskrifningen, dels understundom sig derifrån undanstucket, och nu till ett visst knektehåll för sina hemmans skull billigt dragas kunna, måge på detta sättet, hvarest de hädanefter vore till finnandes, utan invändning af något privilegio, komma allmogen till eu allmän likhet och lindring". Då allmogen i en del landskap ännu icke ingått på det vissa knektehållet utan var underkastad utskrifning, kunde den begäran om hjälp och lindring af dem, som för sina hemman borde ingå i knektehållet, endast röra de provinser hvarest ett sådant blifvit antaget, och då antalet af knektar var noga bestämdt genom mellan Kongl. Maj:t och allmogen ingångna kontrakter; så läser ingen annan mening kunna dragas af den anhållan om indelning af, som det heter, dem som sig undanstucket från utskrifningarne, än den, att de som funnes i hvarje provins

skulle komma öfrige i provinsen till allmän likhet och lindring vid underhållet af det antal knektar provinsen, emot frihet för utskrifning, skulle prestera. Någon sådan rotering, som nu verkställes för att till statens allmänna behof åtkomma penningar, afses icke i 1685 års riksdagsbeslut. Det berodde då på provinser eller enskilda att åtaga sig knektehållet, men sedan detta var infördt i en provins, borde alla draga lika tunga för det underhåll, som ålåg provinsen. Om än 1809 års grundlag icke tillkommit, hade således 1685 års riksdagsbeslut ändock ej kunnat grunda rätt för nu ifrågavarande roteringars verkställande; och då den nyare lagen i allt fall måste upphäva den äldre, har man svårt att fatta huru denna gamla lag på fullt allvar kunnat återopas i detta fall.

För att bemöta påståendet, att Kongl. Maj:t i senare tider skulle erhållit rätt att utan Riksdagens hörande "förordna om utgörande af vakansafgift", eller, som det i sjelfva verket tillgår, rotera hittills oroterad jord för erhållande af vakansafgift, är nödigt att påvisa huru och genom hvilka beslut den extra äfvensom den så kallade nya ordinarie roteringen tillkommit. Jag skall göra denna framställning så kort som möjligt och troget grunda den på beslut och meddelanden som gifvits af Konung och Riksdagar sedan år 1809. Före denna tid är ingenting beslutadt, som inverkar på denna frågas bedömande ur konstitutionel synpunkt, emedan den då antagna grundlagen är tydlig, och emedan den i hvarje förekommande fall bör tillämpas efter ordalydelsen. Sådana påbud som embetsverkens bref och kungörelser eller Kongl. Maj:ts cirkulärer, skrivelser och förordningar eller instruktioner kunna icke i detta fall tillmätas någon laglig gällande kraft, såvida de icke grunda sig på Riksdagens beslut som tillkommit sedan 1809, emedan det är Konungen och Riksdagen som gemensamt skola besluta, om beslutet skall kunna blifva lag.

Uti skrifvelse den 17 Mars 1810 anhöllo Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t att, i stöd af de emellan Kongl. Maj:t och Kronan samt rust- och rotehållare för längre tid tillbaka upprättade kontrakt, vargeringen måtte upplösas och de om denna inrättning utfärdade påbud upphävas; äfvensom att de i ofvanomförmälda måtto med rust- och rotehållarne slutne kontrakt måtte, enligt 80 § i Regeringsformen, ega sin fulla kraft och verkan. På denna anhållan svarade Kongl. Maj:t den 51 i samma månad, bland annat, att Kongl. Maj:t trodde sig till Rikets Ständers bedömande böra framställa den enkla frågan: "Huru riket skall försvaras och om den närvarande krigsmakten dertill anses tillräcklig?" Kongl. Maj:t borde tro, "att den samma lagstiftande makt, som föreslår inskränkning af försvarsmedlen, ej kunnat vidtaga detta steg, utan att derjemte vara betänkt på någon annan allmännare och mera rättvist fördelad ersättning". Detta svar öfverlemnades till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, som den 10 derpå följande April afgaf Betänkande deröfver och föreslog, att såsom det första medel till rikets ökade försvar borde all då inom dess gränser varande oroterad jord af hvad namn och beskaffenhet den vara må, med undantag af i tjänst varande militärers boställen, så snart riket med krig hotas eller oroas,

genast uppsätta och förse det emot samma jord svarande försvarsmanskap; dock borde denna extra rotering vid krigets slut alldeles upphöra, och aldrig oftare än då riket hotades med anfall kunna uppsättas. Till ändamålet skyndsammaste vinnande skulle roteringen verkställas provisionellt af kommissioner, om hvilkas sammansättning föreskrifter meddelades; och föreslogs bland annat att Rikets Ständer skulle förbehålla sig att, enligt 80 § Regeringsformen, vid nästa riksdag öfverlägga och besluta om roteringsförrättningen. Om riket med krig hotades eller anfölls, under det denna reglering eller extra rotering pågick, skulle Kongl. Maj:t ega uppbåda förstärkningsmanskap efter föreslagna grunder, som här förbigås emedan de ej inverka på roteringsfrågans bedömande. Såsom svar på Kongl. Maj:ts omförmälda skrifvelse öfverlemnade Rikets Ständer, medelst skrifvelse af den 28 April 1810, detta betänkande jemte i stånden föreslagne modifikationer, å hvilka de anhöllo om nådigt afseende hos Kongl. Maj:t, som egde, efter af Ständerna stadgade hufvudgrunder, vid verkställigheten vidtaga de mått och steg som erfordrades. Så tillkom det första beslutet om extra roteringen, som skulle med ett undantag, nemligen vissa militära boställen, öfvergå all inom rikets gränser varande oroterad jord, af hvad namn och beskaffenhet den vara måtte, samt verkställas på sätt och med vilkor som Rikets Ständer föreskrefvo. Regeringsformens 80 § var då en ny lag och dess innehåll i friskt minne samt till sitt värde uppskattadt, derföre framhölls den äfven uti beslutet.

Vid 1812 års riksdag uttryckte Rikets Ständer, uti skrifvelse den 10 Augusti, af förekomne anledningar, att den verkställda extra roteringen måtte vara öfversedd och jemkad, ehvad underdåniga besvär deremot blifvit anförda eller icke. Uti underdånig skrifvelse den 8 Augusti 1815 begärde Rikets Ständer åter jemkning i extra roteringen och omnämnde några omständigheter som dervid borde iakttagas, hvaribland må nämnas, att med deras afsigt vid dess åtagande instämde att densamma allenast skulle under krig utgöras, och då borde endast i manskap utgå, hvarföre den önskan yttrades, att de aftal, som af extra rotehållare å andra ställen än i Skåne kunde vara ingångna om erläggande af vissa afgifter, under bestämd eller obestämd tid, emot befrielse från skyldigheten att uppsätta manskap, sedan riket numera vunnit fred, måtte alldeles upphöra att gälla. Kongl. Maj:t hade öfver Rikets Ständers år 1815 gjorda framställning infordrat Krigs- och Kammarkollegiernas utlåtande och uppskjuter afgörandet af detta ärende till 1825 års riksdag, då detsamma rörande handlingar jemte nådig skrifvelse den 20 Mars öfverlemnades, hvarefter Kongl. Maj:t ville, sedan Rikets Ständer sig deröfver i underdånighet yttrat, fatta beslut i ämnet och låta utfärda nödiga föreskrifter för ifrågavarande rotejemknings definitiva verkställighet. I anledning häraf yttrade Rikets Ständer i underdånig skrifvelse, att ordinarie roteringen borde tjena till mönster för extra roteringen, och att denna vid skeende öfversigt och jemkning deraf i hvarje provins borde bibehållas till likhet med gamla roteringen. Från extra roteringen undantogs flera hemman af olika slag än som undantagits då den först 1810 beslutades; och

innehåller Ständernas skrivelse rörande hemman i allmänhet: "Vidare och i betraktande deraf att, efter hvad genom Rikens Ständers, år 1810, fattade beslut varit åsyftadt, extra roteringen endast borde träffa så kallad privilegierad jord, samt att derifrån således äfven böra skiljas alla hemman och lägenheter af krono-, skatte- och frälse-natur, hvilka enligt författningarne äro underkastade ständigt rotering, anse Rikens Ständer, att vid de blifvande jemkningsförrättningarne böra från upptagande i extra roteringen uteslutas:

1:o. Alla vid 1811 års extra rotering antecknade hemman af förenämnda beskaffenhet, i afseende på hvilka särskild undersökning blifver nödig, om icke å ett och annat ställe delar af ett förut roteradt hemman kommit att i extra roteringen ingå, blott derföre att hemmanet i gamla roteringen funnits upptaget till mindre hemmantal, än hvaraf det, efter jordeboken, består och utan afseende derpå, att sådant skett för hemmanets svaghets skull eller andra gällande orsaker". Uti allt hvad Rikets Ständer då ej funnit ändringar nödiga, ansågo de föreskrifterna, som 1811 års Kongl. instruktion innefattade, kunna bibehållas och gälla till efterrättelse; hvarjemte de anhöllo att jemkningsförrättningarne skulle öfver hela riket påbörjas nästföljande år 1824, och sedermera i oafbruten ordning fortgå.

Kongl. Maj:t utfärdade förnyad instruktion den 20 December 1825 för roteringskommissioner, hvilka anbefalldes från extra roteringen utesluta: alla hemman, som, efter roteringens införande, blifvit af öde upptagne och skattlagde; öfverskjutande delar af förut roterade hemman, som voro roterade för mindre mantal än hvaraf de bestodo; oprivilegierade hemman och lägenheter i bergslagerna; posthemman samt utjordar och torp som icke vore under hemmans räntor inbegripne, äfvensom odlingar å rekognitionsskogar, kronoparker och andra allmänningar. Uti denna instruktion anbefalldes ingen verkställighet af ordinarie rotering; men uti särskildt cirkulär samma dag förordnade Kongl. Maj:t, att roteringskommissionerna skulle i särskilda längder upptaga alla hemman och lägenheter af krono-, skatte- och frälse natur och äfven desamma i ordinarie rotar indela efter de grunder, som vid roteringsverkets uppgörande inom länen blifvit följda, jemförde med de som i instruktionen af samma dag blifvit stadgade, hvilka instruktioner i alla andra tillämpliga fall skulle tjena till efterrättelse för kommissionerna, derom desse af Konungens Befallningshafvande i länen skulle förständigas. Genom detta Kongl. cirkulär började den så kallade nya ordinarie roterings verkställande och fortsattes efter ytterligare föreskrifter, som af Kongl. Maj:t, till följd af förfrågningar af landshöfdingarne, meddelades uti särskilda cirkulär den 30 Maj och 14 Juni 1826. Rikets Ständer hade likväl aldrig yttrat, att någon dittills oroterad jord skulle indelas i ordinarie rotering. Deras yttrande uti den vid 1825 års riksdag aflåtna skrivelsen, att hemman och lägenheter af krono-, skatte- och frälse-natur böra undantagas från ordinarie rotering, emedan de enligt författningarne äro underkastade ständigt rotering, kan icke utan misstyding lämpas derhän, att dessa hemman och lägenheter skulle ordinarie

roteras. Om meningen varit sådan, hade Ständerna otvifvelaktigt sagt icke att de äro, utan att de *böra vara* eller *skola vara* sådan rotering underkastade. Detta framgår alldeles klart af innehållet, som det är formuleradt i 1:sta punkten af nämnda skrifvelse, deri den begärda undersökningen om alla hemman af förenämnde beskaffenhet, som blifvit antecknade i 1811 års extra rotering, förutsättes blifva nödig för utrönande, om icke å ett och annat ställe *delar* af ett förut roteradt hemman kommit att i extra roteringen ingå blott derföre att hemmanet i gamla roteringen funnits upptaget till mindre mantal än jordeboken utvisade, utan afseende att sådant skett för hemmanets svaghets skull eller andra gällande orsaker. Ständernas afsigt kunde, efter skrifvelsens ordalydelse, icke vara annan än att förekomma, det svaga hemman med högt jordeboksmantal icke skulle, jemte redan pålagd ordinarie rotering, blifva upptagna till extra rotering för det öfverskjutande hemmantalet.

Rikets Ständer begärde ock vid riksdagen år 1829, med åberopande af sin rätt enligt 75 och 80 §§ Regeringsformen, att den föreslagna tillökningen uti ordinarie knektehållet icke måtte till någon slags åtgärd befordras, innan de fått mottaga nådig Proposition och fått tillfälle sig derom utlåta med den beslutanderätt som genom dessa grundlagsparagrafer var dem förbehållen; - att i händelse någon verkställighet i en eller annan del af riket redan blifvit vidtagen densamma genom Kongl. Maj:ts försorg måtte varda återkallad; att hemmansegare, som tilläfsventyrs icke inom förelagd fatalietid anfört besvär mot den nya ordinarie roteringen, icke måtte anses hafva sig densamma åtagit eller förlorat sin rätt att derifrån vara befriade, intilldess Rikets Ständer sig i hufvudfrågan yttrat; samt att om någon kostnad eller förlust af en och annan beskaffenhet, såsom följd af förberörda rotering blifvit jordegaren tillskyndad, honom måtte beredas tillfälle att sin rätt till ersättning derför i laga ordning utföra och gällande göra. Uti nådig skrifvelse den 18 Januari 1854 besvarade Kongl. Maj:t Rikets Ständers nyssnämnda framställning. Denna skrifvelse, som i flera delar icke skulle vara ett otacksamt ämne för en genomgående kritik, innehåller till slut, att, då ingen verkställighet af roteringskommissionernas förslag egt rum, var någon sådan icke att återkalla; då verkställigheten berodde af Konungens och Ständernas gemensamma beslut, följde, att underlåtenheten att anföra besvär icke kunde till någon skyldighet för de roteringsskyldige förbinda; och då någon prestation af den nya ständiga roteringen icke var förordnad, än mindre fullgjord, följde vidare, att någon kostnad eller förlust genom den anstalt Kongl. Maj:t i nyssnämnda måtto vidtagit icke kunnat tillskyndas, och att bereda tillfälle för dem att göra ersättningsanspråk för slik kostnad eller förlust, fann Kongl. Maj:t alltså icke behöfligt. Denna skrifvelse föranledde icke till någon Rikets Ständers åtgärd.

Åren 1840, 1841 och 1844 vexlades skrivelser mellan Kongl. Maj:t och Rikets Ständer angående den nya ordinarie roteringen, och år 1851 öfverlemnade

Kongl. Maj:t roteringslängderna åt Ständerna för deras fastställelse, hvilken de meddelade uti skrifvelse den 22 Augusti 1854. Genom denna på så sätt tillkomna rotering hade vunnits 295 hela och $54 \frac{10}{16} \frac{19}{36} \frac{17}{44} \frac{8}{32} \frac{3}{8}$ styckade rotar. Den har tillkommit, om än icke efter Rikets Ständers bestämmt derom fattade beslut, så likväl genom deras medgifvande, och då den vunnit jemväl Ständernas fastställelse, så är den att anse såsom lagligen verkställd. Den är verkställd efter grunder, som Ständerna vid riksdagarne 1810 och 1825 uppgifvit, och hvilka Kongl. Maj:t tillämpat uti de instruktioner för roterings-kommissionerna, som utfärdats den 5 Februari 1814 och 20 December 1825. Men utom denna rotering har Kongl. Maj:t, utan att ens underrätta Rikets Ständer eller Riksdagen derom, än mindre begära fastställelse derå, i senare tid roterat en mängd hemman efter andra grunder och på annat sätt än förenämnda instruktioner föreskrifva.

Redan år 1844 den 6 Augusti gaf Landshöfdinge-embetet i Elfsborgs län utslag, hvarigenom kronoskattehemmanet N:o 4 om $\frac{1}{16}$ mantal Källarebacken i Ljurs socken och Gåseneds härad af nämnda län åsattes rotetaxation för 46 öre eller $\frac{1}{50}$ -dels rote, dervid icke följdes de grunder eller den method, som var föreskrifven i 1825 års instruktion, och den 13 April 1847 fastställde Kongl. Maj:t denna rotering, som blifvit verkställd af kronofogde, häradsskrifvare och två nämndemän, hvilka dertill af Konungens Befallningshafvande blifvit förordnade. På lika sätt verkställdes roteringar i flera län, utan att Kongl. Maj:t meddelat vederbörande föreskrift eller tillåtelse att sålunda tillvägagå. Sådan gafs först genom nådigt bref till Kongl. Kammar-Kollegium den 29 Maj 1860, hvari föreskrefs att rotetaxationen skulle ske af vederbörande kronofogde och häradsskrifvare med biträde af två nämndemän enligt Konungens Befallningshafvandes förordnande, och Konungens Befallningshafvande derjemte förständigades, att framdeles vid skattläggningar äfven deltagande i rotering skulle i särskildt instrument af skattläggningsmännen föreslås.

Det är icke möjligt att veta, huru många hemman som blifvit på detta och äfven andra sätt roterade, sedan Rikets Ständer år 1854 fastställde den nya ordinarie roteringen; åtminstone har jag ingenstädes påträffat någon, som haft kännedom derom, eller kunnat finna att förteckning deröfver blifvit förd. Men då rotering uti ingen skattläggningsmethod, af alla de som finnas för särskilda provinser, är upptagen såsom en jorden åliggande grundskatt, hör det ej vara svårt att förstå, att den på sådant sätt icke lagligen kan påföras någon jord eller lägenhet. Och då Riksdagen icke beslutat eller tillåtit någon annan rotering än de här ofvan omtalade, som afslutades år 1854, hör det vara lätt begripligt, att de, som derefter tillkommit emot grundlagens föreskrift, ej kunna vara lagliga.

Den såsom försvar för dessa roteringar gjorda framställningen, att ingen preskriptionstid finnes utsatt för Kongl. Maj:t att begära Riksdagens fastställelse tarfvar icke mycket bemötande; ty om än icke hela den under total af år följda proceduren visade, att Kongl. Maj:t ansett en sådan fastställelse obehöfzig och följ-

aktligen begäran derom öfverflödig, så, då emot 80 § Regeringsformen ingen ny eller tillökad rotering, utan genom Konungens och Riksdagens gemensamma beslut, kan tillkomma, och många sådana onekligen *tillkommit* utan Riksdagens beslut, lärer ett oveldigt omdöme icke komma till annan slutsats, är att sjelfva tillkomsten utgör ett öferskridande af stadgandet i nämnda §, och att preskriptionstiden i och dermed är till ända.

Med Kongl. Maj:ts rätt att, utan Riksdags hörande för hvarje särskildt fall, förordna om utgörande af vakansafgift, för hvilken rätt åberopats flera författningar och Rikets Ständers skrivelser, förhåller det sig, i afseende på Riksdagens medgifvande af en sådan rätt, på följande sätt. Från 1812 till och med uti 1850 års Bevillningsstadga bestämdes rotefrihetsafgiften till viss bevillning, att utgå efter hemmantal, och då Rikets Ständer ensamt egde bestämma denna skatt, lärer af det förhållandet icke kunna härledas någon rätt för Kongl. Maj:t att derom förordna. Den 18 Januari 1854 afgaf Kongl. Maj:t Proposition till Rikets Ständer angående rotefrihet för kapellansboställen samt öfverroteringen på åtskilliga andra hemman, «och i sammanhang dermed om vakansafgift för ordinarie rotering underkastad jord, som icke presterar rotering in natura.» I anledning häraf beslutade Ständerna, att de roterade kapellansboställena och öfverroterade hemmanen skulle »undfå en roteringskostnaden motsvarande ersättning efter vederlag af vakansafgiften för jord, som, ehuru ordinarie rotering underkastad, likväl icke presterar rotering in natura», samt att för all sådan jord denna afgift må, i stället för den hittills bestämda bevillningen för rotefriheten, erläggas till rikets försvarsverk med en vakansafgift, som är roteringsbesväret fullt motsvarande, och vid markegångssättningarne, elter i hvarje län gällande roteringsgrunder, specificeras och i taxorna årligen utsätts. Vid 1840 års riksdag öfverlemnade Kongl. Maj:t till Ständernas fastställelse roteringslängder för sex län, med förklarande att det uppå Rikets Ständer ankomme då att till pröfning upptaga Kongl. Maj:ts den 18 Januari 1854 aflåtna Proposition, i afseende å vakansafgiften i fredstid för de hela rotar eller spridda roteandelar, hvarmed den ordinarie roteringen blifvit tillökad eller komme att tillökas i de län, der förrättningarne ännu icke vore afslutade eller granskade; och tillika utlåta sig huruvida de nye ordinarie rotar eller spridda rotedelar inom de sju län, der längderna ännu icke vore granskade, skulle före nästföljande riksdag utgöra lika vakansafgift, eller dermed borde uppskjutas till dess roteringsverken för sistnämnde sju län hunnit af Rikets Ständer granskas och fastställas. Med pröfning af de färdiga roteringslängderna ville Rikets Ständer uppskjuta, intilldess nämnda roteindelning öfver hela Riket hann att försiggå, och i afseende på utgörandet af vakansafgift, under fredstid, för de hela rotar eller spridda rotedelar, hvarmed den ordinarie roteringen blifvit tillökad eller ytterligare komme att tillökas, ansågo Ständerna att för sådan jord måtte, der icke för densamma utgöres verklig rotering, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts den 18 Januari 1854 afgifna samt af Rikets Ständer

den 10 November samma år bifallne Proposition derom, erläggas rotevakansafgift på enahanda sätt och i efter samma grunder, som från och med år 1855 egt rum och således äfven ör rotar eller roteandelar af ofvannämnda beskaffenhet inom 7 uppräknade län, utan afseende derå att längderna å den nya tillökade roteringen i dessa län ännu icke blifvit i föreskrifven ordning pröfvade och fastställda.

Utaf detta Rikets Ständers beslut har man velat härleda Kongl. Majt rätt att allt framgent, utan Riksdagens hörande, låta verkställa och ensam fastställa roteringen till erläggande af vakansafgift; men då beslutet icke afsåg eller kunde afse andra än de då pågående förrättningarne, för hvilka längderna skulle prövas och sedermera blifvit pröfvade har jag icke kunnat biträda en så elastisk tolkning. Inseende vigten deraf att såväl samhällsfördragen mellan statsmakterna som landets allmänna lagar hållas heliga, har jag icke kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten vid ofvannämnda förhållanden. Skulle min uppfattning af dem icke vara riktig, utan så är, att viktiga stadganden i vår grundlag äro utan gällande kraft, så blir det en nödvändighet att dessa stadganden borttagas; ty qvarståendet af en lag, som icke efterlefves, verkar menligt på aktningen för de öfriga, och ett ofvisligt kraf för samhällens lycka och bestånd är, såväl att lagarnes rättsgiltighet är klart medveten hos samhällsmedlemmarne, som att de rätt tillämpas. Ovisshet i det ena och slapphet i det andra hafva alltid medfört fara och ofta varit anledning till samhällens undergång.